

Undersøgelse af årsager til frafald på læreruddannelsen

Delanalyse til følgegruppen for læreruddannelsen

Undersøgelse af årsager til frafald på læreruddannelsen

Delanalyse til følgegruppen for læreruddannelsen

2011

Undersøgelse af årsager til frafald på læreruddannelsen

© 2011 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Bemærk:

EVA sætter komma efter Dansk Sprognævn's anbefalinger, dvs. at der som hovedregel ikke sættes komma foran ledsætninger.

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

Indhold

Indledning	5
1 Delanalyse 1 – årsager til frafald på 1. år	6
1.1 De 10 væsentligste årsager til frafald	7
1.2 Frafaldsårsager opdelt i temaer	8
1.3 Hvor mange forskellige årsager er der til den enkeltes frafald?	9
2 Delanalyse 2 – indsatser til at mindske frafald på læreruddannelsen	10
2.1 Kategorisering af indsatser til at mindske frafald	10
2.2 Udbredelse og implementering af indsatser til at mindske frafald	15
2.3 De væsentlige indsatser til at mindske frafald	15
3 Metodebeskrivelse	17
4 Bilag	18

Indledning

EVA er i øjeblikket i gang med at gennemføre en undersøgelse af frafaldet på den nye læreruddannelse for følgegruppen for læreruddannelsen. Undersøgelsen afsluttes i november 2012. Som et tillæg til de aftalte analyser har Undervisningsministeriet ønsket at få en delanalyse der giver indsigt i de nuværende tilgængelige data. Dette notat indeholder følgende to delanalyser:

- 1 Foreløbige resultater fra den løbende spørgeskemaundersøgelse blandt frafaldne lærerstuderende
- 2 Indledende analyse af telefoninterviewundersøgelsen blandt studieledere/studievejledere på læreruddannelsen.

I det følgende beskriver vi kort de to delanalyser.

Om delanalyse 1

EVA har indtil videre gennemført to runder af spørgeskemaundersøgelsen blandt frafaldne lærerstuderende (februar 2010 og august 2010). 163 frafaldne lærerstuderende har på nuværende tidspunkt deltaget i undersøgelsen. Med spørgeskemaet undersøger vi hvilken betydning en række forskellige årsager har haft for de studerendes valg om at stoppe på læreruddannelsen (fx det faglige niveau, mængden af praktik, det sociale miljø m.fl.).

Delanalyse 1 indeholder en deskriptiv analyse af hvilken betydning de frafaldne lærerstuderende tillægger de enkelte faktorer. Delanalysen indeholder konkret ukommenterede tabel-ler/diagrammer som viser hvilken betydning de enkelte årsager har haft for de lærerstuderendes frafald det første år for den årgang der startede på læreruddannelsen i 2009. Delanalysen indledes med en kort opsummering af hovedresultaterne. Delanalyse 1 fremgår af kapitel 1 samt bilag.

Om delanalyse 2

EVA gennemførte ultimo 2009/primus 2010 en telefoninterviewundersøgelse blandt studieledere/studievejledere på samtlige læreruddannelser. I interviewene spurgte vi om indsatser til at mindske frafald på de enkelte læreruddannelser.

Delanalyse 2 indeholder a) en kategorisering og beskrivelse af de indsatser der anvendes til at mindske frafald på læreruddannelserne, b) en beskrivelse af hvor udbredte indsatserne er på tværs af læreruddannelserne og c) en beskrivelse af de væsentligste indsatser til at mindske frafald. Delanalyse 2 fremgår af kapitel 2.

Foruden kapitel 1 og kapitel 2 indeholder notatet et kapitel 3 som er en redegørelse for den anvendte metode ved dataindsamlingen. Sidst i notatet findes et bilag som indeholder svarfordelinger på samtlige spørgsmål fra spørgeskemaundersøgelsen i form af diagrammer/frekvenstabeller.

1 Delanalyse 1 – årsager til frafald på 1. år

I denne delanalyse opsummeres de væsentligste resultater af de foreløbige analyser af besvarelser fra frafaldne studerende. Analyserne bygger på de første to omgange af spørgeskemaundersøgelsen blandt lærerstuderende der påbegyndte læreruddannelsen i 2009, og som inden for det første år har valgt at stoppe på uddannelsen.

I spørgeskemaundersøgelsen er der spurgt om hvilken betydning respondenterne tillægger en række forskellige årsager til deres beslutning om at stoppe på læreruddannelsen. Der spørges i alt til 55 årsager fordelt på følgende 13 temaer:

- 1 Det faglige indhold i uddannelsen
- 2 Arbejdsomængden og det faglige niveau
- 3 Undervisningsformen
- 4 Underviserne på uddannelsen
- 5 Eksamen samt forløbet op til eksamen
- 6 Praktikken
- 7 Det sociale miljø på uddannelsen
- 8 Om lærerprofessionen
- 9 Viden om uddannelsen, oplevelse af introforløbet og studievejledningen
- 10 Boligsituation
- 11 Økonomisk situation
- 12 Personlige samt familiemæssige forhold
- 13 Studieparathed

Kapitlet er inddelt i tre afsnit. Først præsenteres en oversigt over hvilke 10 årsager respondenterne har vurderet som havende den største betydning for deres beslutning om at stoppe på læreruddannelsen. Dernæst præsenteres en oversigt over hvilke årsager der inden for de 13 forskellige frafaldstemaer er vurderet til at have den største betydning, og sidst en vurdering af hvor mange forskellige årsager der spiller ind på den enkeltes frafald. Svarfordelingerne på samtlige spørgsmål findes i notatets bilag.

1.1 De 10 væsentligste årsager til frafald

Tabel 1 viser på tværs af temaer hvilke årsager respondenterne vurderer har haft størst betydning for deres beslutning om at stoppe på læreruddannelsen. Af tabellen fremgår frafaldstemaet, årsagen, den samlede andel der har svaret "Stor betydning" eller "Nogen betydning", andelen der har svaret "Stor betydning" samt hvor mange der har besvaret spørgsmålet.

Det fremgår af tabellen at de 10 væsentligste årsager af mellem 30 % og 38 % af respondenterne vurderes at have enten stor betydning eller nogen betydning. De tre årsager der vurderes at have den største betydning, befinder sig inden for temaerne Det faglige indhold i uddannelsen og Studieparathed. Her har hhv. 38 %, 38 % og 37 % af respondenterne svaret at årsagen har haft nogen eller stor betydning for at de stoppede på læreruddannelsen. Til forskel er det kun 3 % og 5 % der svarer "Stor betydning" eller "Nogen betydning" til at hhv. "Jeg blev mobbet af undervisere og/eller medstuderende" og "Jeg havde pårørende som var alvorligt syge" har haft betydning for deres uddannelsesstop (se bilag). Det er værd at bemærke at de 10 væsentligste årsager placerer sig inden for relativt mange forskellige temaer (7).

Det fremgår også af tabel 1 at andelen der har svaret stor betydning til de enkelte årsager, varierer mellem 9 % og 19 %. Havde man alene fokuseret på de årsager hvor en stor andel har svaret "Stor betydning", havde listen over de 10 væsentligste årsager set anderledes ud. Her ville kun 6 af årsagerne i tabel 1 indgå. Den væsentligste årsag ville i stedet være "Der var for lidt praktik i uddannelsen". Denne årsag har 20 % vurderet til at have stor betydning.

Tabel 1
De 10 væsentligste årsager til frafald på det 1. år af læreruddannelsen

Tema	Årsager	Stor betydning + nogen betydning Procent	Stor betydning Procent	n
1	Jeg fandt ikke det faglige indhold vedkommende	38 %	12 %	150
13	Jeg var ikke motiveret nok til at studere	38 %	17 %	149
1	Jeg syntes ikke indholdet i uddannelsen var knyttet stærkt nok til lærerjobbet i folkeskolen	37 %	12 %	145
4	Alle eller en del af underviserne var ikke inspirerende undervisere	33 %	13 %	150
7	Jeg følte aldrig jeg blev en del af mit hold	32 %	15 %	149
3	Jeg befandt mig ikke godt i gruppearbejdet	31 %	15 %	150
9	Jeg vidste ikke nok om læreruddannelsen før jeg søgte ind	31 %	9 %	150
7	Jeg var i en eller flere dårlige studiegrupper	31 %	19 %	148
6	Jeg var ikke rustet til at gå ind i praktikken	31 %	14 %	88
9	Jeg savnede større hjælp fra studievejledningen og/eller mine kontaktlærere	30 %	13 %	149

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt frafaldne lærerstuderende

1.2 Frafaldsårsager opdelt i temaer

Tabel 2 viser inden for hvert tema hvilke årsager respondenterne vurderer har haft størst betydning for deres beslutning om at stoppe på læreruddannelsen. Tabellen indeholder inden for hvert tema alle de årsager som minimum 25 % af respondenterne har vurderet til at have haft stor eller nogen betydning for deres uddannelsesstop. For nogle temaer ligger topscoren under 25 %. I disse tilfælde præsenteres alene topscoren inden for temaet.

Tabel 2
De væsentligste frafaldsårsager opdelt i temaer

Tema	Tematekst	Spørgsmål	Stor betydning + nogen betydning	n
1	det faglige indhold i uddannelsen	Jeg fandt ikke det faglige indhold vedkommende	38 %	150
1	det faglige indhold i uddannelsen	Jeg syntes ikke indholdet i uddannelsen var knyttet stærkt nok til lærerjobbet i folkeskolen	37 %	145
2	arbejdsomængden og det faglige niveau	Jeg manglede udfordringer i studiet	29 %	150
3	undervisningsformen	Jeg befandt mig ikke godt i gruppearbejdet	31 %	150
3	undervisningsformen	Mængden af gruppearbejde var for stor	26 %	150
4	underviserne på uddannelsen	Alle eller en del af underviserne var ikke inspirerende undervisere	33 %	150
5	eksamen samt forløbet op til eksamen	Jeg oplevede formen på en eller flere eksaminer som problematisk	26 %	23
6	praktikken	Jeg var ikke rustet til at gå ind i praktikken	31 %	88
6	praktikken	Der var for lidt praktik i læreruddannelsen	28 %	88
7	det sociale miljø på uddannelsen	Jeg følte aldrig jeg blev en del af mit hold	32 %	149
7	det sociale miljø på uddannelsen	Jeg var i en eller flere dårlige studiegrupper	31 %	148
8	om lærerprofessionen	Jeg syntes arbejdsforholdene som lærer var for dårlige	23 %	149
9	viden om uddannelsen, oplevelse af introforløbet og studievejledningen	Jeg vidste ikke nok om læreruddannelsen før jeg søgte ind	31 %	150
9	viden om uddannelsen, oplevelse af introforløbet og studievejledningen	Jeg savnede større hjælp fra studievejledningen og/eller mine kontaktlærere	30 %	149
9	viden om uddannelsen, oplevelse af introforløbet og studievejledningen	Introforløbet var samlet set utilfredsstillende	26 %	149
10	boligsituation	Transporten til studiet var lang og/eller besværlig	24 %	147
11	din økonomiske situation	Jeg kunne aldrig få mine penge til at slå til mens jeg studerede	25 %	149
12	dine personlige samt familiemæssige forhold	Jeg fik nye prioriteter i mit privatliv (fx en nyfødt, en ny kæreste, valgte at opprioritere børnene)	15 %	148
13	studieparathed	Jeg var ikke motiveret nok til at studere	38 %	149

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt frafaldne lærerstuderende

Af tabellen fremgår det, som vi også så af tabel 1, at de to årsager der har størst betydning, placerer sig inden for hhv. tema 1 og tema 13. "Personlige samt familiemæssige forhold" er temaet med den laveste topscore. Her har 15 % svaret at "Jeg fik nye prioriteter i mit privatliv (fx en nyfødt, en ny kæreste, valgte at opprioritere børnene)" har haft stor eller nogen betydning for deres beslutning om at stoppe på læreruddannelsen.

Tema 9, "Viden om uddannelsen, oplevelse af introforløbet og studievejledningen", optræder flest gange i tabellen. Således er der tre årsager inden for dette tema som minimum 25 % af respondenterne vurderer har haft stor eller nogen betydning for deres uddannelsesstop.

1.3 Hvor mange forskellige årsager er der til den enkeltes frafald?

Spørgeskemaet indeholder som nævnt 55 årsager opdelt i 13 temaer. Det er interessant at undersøge hvor mange forskellige årsager den enkelte respondent tillægger uddannelsesstoppet. Tabel 3 viser hvor mange årsager respondenterne tillægger stor betydning for deres uddannelsesstop. Af tabellen fremgår det at der er 19 % af respondenterne som ikke vurderer at nogen af de 55 årsager vi spørger ind til, har haft stor betydning for deres uddannelsesstop. 60 % peger på at mellem 1 og 6 årsager har haft stor betydning, mens 21 % vurderer at der er 7 eller flere årsager der har haft stor betydning.

Tabel 3
Antal årsager respondenterne tillægger stor betydning for uddannelsesstoppet

Antal årsager	Antal	Procent
0	29	19 %
1-3	63	41 %
4-6	29	19 %
7 eller flere	32	21 %
Total	153	100 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt frafaldne lærerstuderende

2 Delanalyse 2 – indsatser til at mindske frafald på læreruddannelsen

Denne delanalyse er baseret på en telefoninterviewundersøgelse blandt studieledere /studievejledere på 16 læreruddannelser. Formålet med undersøgelsen var at få læreruddannelsernes beskrivelser af årsager til frafald og de indsatser der anvendes for at forebygge frafald. Telefoninterviewundersøgelsen blev gennemført ved udgangen af 2009 og starten af 2010. Nye indsatser til at mindske frafald kan være etableret siden da, ligesom nogle af de beskrevne indsatser kan være nedlagt.

Telefoninterviewundersøgelsen tog afsæt i syv overordnede temaer der kategoriserer de indsatser til at mindske frafald som anvendes på læreruddannelserne. Temaerne blev defineret forud for undersøgelsen på baggrund af eksisterende undersøgelser og viden om området. Temaernes anvendelighed og relevans er løbende blevet vurderet i forhold til informanternes svar for at sikre at de er dækkende for de faktiske frafaldsindsatser. De syv temaer er:

- Rekruttering og introduktion
- Klasserummet
- Støtte til det faglige
- Praktik
- Studiesocialt miljø
- Fokus på den enkelte
- Systematiske undersøgelser

I denne delanalyse er data fra telefoninterviewundersøgelsen analyseret ud fra tre perspektiver:

- 1 Kategorisering og beskrivelse af indsatser til at mindske frafald
- 2 Udbredelse og implementering af indsatser til at mindske frafald
- 3 De væsentligste indsatser til at mindske frafald

2.1 Kategorisering af indsatser til at mindske frafald

I dette afsnit beskrives de syv temaer som dataene fra interviewundersøgelsen kan kategoriseres i. Inden for hvert tema nævnes indsatser til at mindske frafald som flere informanter har fremhævet som væsentlige. Derudover er der i tekstbokse angivet eksemplificerende cases der beskriver hvordan en indsats er udformet på en af læreruddannelserne.

Tema 1: Rekruttering og introduktion

Inden studiestart gennemføres typisk en række indsatser der kan bidrage til at skabe afklaring hos potentielle studerende. Formålet er at få motiverede og afklarede studerende ind på uddannelsen og derved mindske frafaldet. Typiske indsatser er åbenthussarrangementer samt brobygningsordninger hvor man kan prøve at være studerende for en dag. På flere læreruddannelser afholdes optagelsessamtaler hvor de studerende kan få afklaret hvad uddannelsen går ud på, og få besvaret evt. spørgsmål.

Eksempel #1: Potentielle studerende har mulighed for at komme i observationspraktik på en folkeskole. Det bidrager til at skabe afklaring hos de studerende og betyder at færre har et urealistisk billede af professionen når de starter på læreruddannelsen.

Introduktionsforløb for optagne studerende gennemføres med det formål at få de studerende godt fra start på uddannelsen og derved forebygge frafald. Introduktionsforløbene på læreruddannelserne har meget forskellig karakter, men der er nogle tendenser og pointer der går igen i datamaterialet.

Læreruddannelserne bestræber sig på at skabe en fornuftig blanding af faglig, praktisk og social introduktion, ligesom det er vigtigt at der sker en forventningsafstemning mellem de studerende og uddannelsesstedet. Mange steder lægges der vægt på at introducere det professionsfaglige element i uddannelsen og sikre at der fra første dag skabes en kobling mellem teori og praksis. Det betragtes som afgørende allerede på et tidligt tidspunkt at give de studerende en realistisk forståelse af hvad det vil sige at undervise og arbejde som lærer. Et andet centralt element i introduktionsforløbene er at hjælpe de studerende med at opbygge et fagligt og socialt netværk på uddannelsesstedet. I den forbindelse er det vigtigt at få etableret stamhold og studiegrupper som enheder hvor de studerende kan støtte hinanden. Tutorordninger hvor studerende fra andre år-gange introducerer de nye studerende til det studiesociale miljø, er også almindelige. En af tutorernes styrker er at de formidler et hverdagsperspektiv på det at være studerende.

Eksempel #2: En gruppe studerende med dansk som linjefag fik til opgave at udarbejde en studiehåndbog. Studiehåndbogen beskriver praktiske forhold på uddannelsen, muligheder for at engagere sig samt forskellige "typer" af studerende. Evalueringer viser at de nye studerende sætter stor pris på studiehåndbogen, og at den giver dem et fundament af viden om uddannelsesstedet.

Tema 2: Klasserummet

De aktiviteter der foregår i klasserummet, udgør en væsentlig del af de studerendes uddannelse. En grundlæggende forudsætning for at fastholde de studerende er at de deltager i undervisningen og oplever klasserummet som et lærerigt forum hvor de trives.

Manglende deltagelse i undervisningen kan ses som en indikator for at studerende ikke trives på uddannelsen. Ved at overvåge fraværet og tage hånd om studerende med højt fravær kan man derfor bidrage til at sikre fastholdelsen på uddannelsen. På den ny læreruddannelse er der mødepligt på første studieår, hvor det registreres om de studerende deltager i undervisningen. På de øvrige studieår er der deltagelsespligt, hvilket administreres lidt forskelligt på læreruddannelserne. De fleste steder opfyldes deltagelsespligten via fremmøde eller aflevering af studieprodukter. Grænserne for fravær håndteres ligeledes forskelligt. Nogle steder er der maksimumgrænser, mens man andre steder betragter de studerende som medarbejdere der skal melde sig syge og evt. medbringe en lægeerklæring. På alle læreruddannelserne er der faste procedurer for opfølgning hvis en studerende ikke opfylder møde- eller deltagelsespligten. Typiske konsekvenser er aflevering af reparationsopgaver, samtaler med studievejleder/studieleder eller advarsler.

Eksempel #3: På uddannelsesstedets intranet kan de studerende se deres fravær og angive hvad årsagen er. Det giver uddannelsesstedet mulighed for at gå om bag tallene, og de studerende oplever at de bliver taget alvorligt. Data om fravær opgøres tre gange årligt, og der igangsættes opfølgning i de tilfælde hvor det er nødvendigt.

På størstedelen af læreruddannelserne er der kontaktlærere eller holdkoordinatorer som udfylder en klasselærerfunktion. De har særligt fokus på holdet som enhed og bidrager til at håndtere nogle af de problemer som kan medføre frafald. Typiske opgaver er at holde øje med fravær, løse problemer i studiegrupperne, gennemføre studieudviklingssamtaler samt være bindeled til administration og ledelse. Velfungerende studiegrupper og god gruppedynamik opfattes som essentielt i forhold til at forebygge frafald. Hvis der er problemer i studiegrupperne, kan det medføre frafald, og omvendt kan en god studiegruppe bidrage til at fastholde studerende der ellers ville falde fra. Som følge heraf afholdes der på mange læreruddannelser kurser i gruppedynamik, og der tilbydes vejledning af studiegrupper.

Undersøgelse af årsager til frafald på læreruddannelsen

Blokundervisning og temadage giver mulighed for i højere grad at variere undervisningen og dermed få den til at appellere til flere studerende. Deltagerbaseret undervisning kan bidrage til at engagere de studerende og sikre at alle er med. Mange kontakttimer og vejledningstimer fremstår også som tiltag som kan sikre fastholdelse på uddannelsen. Undervisningsformerne kan således også bidrage til at forebygge eller mindske frafald.

En klar rammesætning af uddannelse og undervisning vurderes ligeledes at kunne bidrage til at forebygge frafald. Nogle studerende har ekstra behov for struktur i uddannelsen, og det er derfor vigtigt at gøre det klart hvilke forventninger og vilkår der er. Mødet mellem undervisere og studerende er også centralt, og det er vigtigt at undervisningen opleves som noget særligt og ikke bare en daglig forstyrrelse.

Eksempel #4: Afholdelse af "Stjernestunder" hvor kendte oplægsholdere inviteres til at komme og holde oplæg på læreruddannelsen. Alle de studerende inviteres, og derudover annonceres arrangementet i lokalpressen. Der sendes også invitationer til deltagere fra åbenthusarrangementer.

Tema 3: Støtte til det faglige

Nogle studerende oplever at have problemer med de faglige krav på læreruddannelsen. Forskellige faglige støttefunktioner kan hjælpe de studerende til at overkomme disse problemer og fastholde de studerende på uddannelsen. Nedenfor beskrives nogle af de indsatser som typisk sættes i værk for at støtte de studerende fagligt.

På flere læreruddannelser er der etableret studieværksteder, lektiecafeer og skrivenværksteder. Her afholdes bl.a. tværgående kurser om kommasætning, eksamensangst, skriftlig formidling og notatteknik. Disse tilbud har varierende succes, og det betragtes som en udfordring at få de studerende der har mest brug for hjælp, til at komme.

Det vurderes som afgørende at få skabt en god proces for bacheloropgaven så de studerende ikke oplever den som uoverskuelig og falder fra. Der arbejdes derfor med at styre processen og presse de studerende til at komme tidligt i gang. Generelt vurderes det at være centralt at der i den faglige vejledning lægges vægt på at formidle forventninger og krav, så de studerende ved hvad de skal leve op til. Nogle steder kan de studerende få ekstra hjælp eller vejledning fra en underviser hvis de har svært ved et fag eller er dumpet til en eksamen.

Eksempel #5: Hvis en studerende dumper til en eksamen, bliver vedkommende kontaktet af studievejledningen og opfordret til at indgå i en særlig studiegruppe. I studiegruppen kan de studerende hjælpe hinanden med at læse op til eksamen, give hinanden faglig sparring m.m. Det betyder at færre falder fra i forbindelse med reeksaminer.

Tema 4: Praktik

Ifølge læreruddannelserne medfører praktik typisk frafald fordi de studerende efter at have fået indblik i professionen og lærernes daglige arbejde ikke ønsker at være lærer. På flere læreruddannelser betragter man denne form for frafald som hensigtsmæssigt frafald. Der er dog iværksat forskellige indsatser som kan understøtte fastholdelse ved at sikre at de studerende får en god praktikoplevelse.

Forberedelse og forventningsafstemning inden praktikken kan betragtes som afgørende i forhold til at sikre at de studerende kommer godt fra start i praktikforløbet og engagerer sig på skolen. Flere steder består forberedelsen i at de studerende deltager i kurser om bl.a. teamsamarbejde, konfliktløsning og undervisningsplanlægning. Den efterfølgende bearbejdning af oplevelser fra praktikforløbet kan også forebygge frafald, da det kan være svært for de studerende at stå alene med en uheldig oplevelse eller et mislykket forløb. Ved at beskrive praktikoplevelsen skriftligt eller mundtligt sker der en refleksion som kan anvendes som afsæt for videre dialog mellem studerende og undervisere, samt en faglig udvikling af de studerende.

På læreruddannelserne er der typisk ansat en praktikvejleder eller -koordinator der fungerer som bindeled mellem studerende, praktiksteder og læreruddannelsen. Praktikvejledere kan dels give

Undersøgelse af årsager til frafald på læreruddannelsen

de studerende faglig vejledning i forbindelse med praktikforløbet og dels fungere som problemløser hvis der opstår problemer i forbindelse med praktikforløbet. Det betragtes som afgørende at der er udpeget en person der har ansvar for at praktikforløbene fungerer, og at de studerende ved hvem de skal kontakte. På flere læreruddannelser er der gode erfaringer med at besøge de studerende i forbindelse med praktikken, så de får en anledning til at tale med et kendt ansigt om evt. problemer og faglige udfordringer. Derved oplever de studerende at de ikke står alene med praktikoplevelsen.

Eksempel #6: Efterbehandling af praktik på alle årgange via et tværgående tema. Det kan fx være skole-hjem-samarbejde, konflikthåndtering eller lærerens opgaver og ansvar. Diskussion blandt studerende og undervisere af områder hvor der er særlige udfordringer, og af om der er noget der kunne være bedre. Der er afsat ekstra timer til denne bearbejdning.

Tema 5: Studiesocialt miljø

Et vigtigt element for fastholdelse er at de studerende trives og har lyst til at komme på uddannelsen. De studerende spiller en væsentlig rolle for at få dette element af uddannelsen til at fungere, men læreruddannelserne kan også igangsætte forskellige indsatser med henblik på at sikre et velfungerende studiesocialt miljø. Nogle af de typiske indsatser er beskrevet i det følgende.

Tutorordninger betragtes flere steder som væsentlige for det studiesociale miljø. Erfarne studerende introducerer nye studerende til de tilbud og muligheder der er på uddannelsesstedet, engagerer dem i råd og udvalg og afholder forskellige sociale arrangementer der bidrager til at ryste de studerende sammen. Nogle nye studerende oplever at det er lettere at gå til en tutor end til studievejledningen med eventuelle problemer. Tutorerne kan i den sammenhæng bidrage med egne erfaringer og hverdagsperspektiver på de overvejelser de nye studerende har.

Det betragtes som vigtigt at uddannelsesstedet har en god og løbende dialog med de studerende på både et formelt og et uformelt plan. Det gør det muligt at identificere problemer inden utilfredsheden bliver for stor, og dårlig stemning breder sig. Det kan ligeledes være en god ide at fremme det sociale liv på seminariet ved at give økonomisk støtte til sociale arrangementer som fx introfester, teater eller kor. De studerende skal opleve at læreruddannelsen er deres sted og at de er velkomne, og derfor ser man flere steder at de studerende har adgang til uddannelsesstedet hele døgnet.

Eksempel #7: I optagelsesbrevet bliver de studerende spurgt om de ønsker optag på særlige hold med fokus på sundhed, samfund og det sociale. På disse hold er der fysisk træning om morgenen 2-3 gange om ugen, og derefter kan man spise morgenmad sammen i kantinen. Der er et markant lavere frafald på disse hold, og der har været meget positive tilbagemeldinger fra både undervisere og studerende. Efter første studieår skal de studerende selv arrangere de fælles aktiviteter eller deltage i åbne træningssessioner.

Tema 6: Fokus på den enkelte

Den enkelte studerendes trivsel betragtes som afgørende for vedkommendes engagement og fastholdelse på uddannelsen. I datamaterialet beskrives det som en balancegang mellem at være opmærksom på den enkelte og samtidig undgå at overskride de studerendes grænser og blive omklamrende.

På en del af læreruddannelserne afholdes forskellige variationer af studiesamtaler hvor der typisk er fokus på trivsel samt faglige og studiesociale emner. Samtalerne afholdes af underviser, holdkoordinator, mentor eller studievejleder. De fleste steder er samtalerne individuelle, men nogle steder afholdes de i grupper. Der er også variation i hvorvidt samtalerne er obligatoriske eller frivillige. Gennem studiesamtalerne kan man få et indblik i de studerendes oplevelser af uddannelsen og om der er nogen der er frafaldstruede.

Nogle læreruddannelser har fokus på at tydeliggøre over for den enkelte studerende hvilke krav og forventninger der er, og på første år også hvad det vil sige at være studerende. Logikken er at det er afgørende for fastholdelsen at de studerende føler sig på sikker grund og ved hvad de skal leve op til. Mange steder er der ydermere fokus på at studievejledning skal være aktiv og opsøgende.

Undersøgelse af årsager til frafald på læreruddannelsen

gende og derved gøre det nemmere for den enkelte studerende at henvende sig. Det er vigtigt at signalere en åben dør-mentalitet hvor de studerende kan henvende sig med mange typer af spørgsmål og ikke kun større problemstillinger. Formålet er at komme i dialog med studerende der overvejer frafald, så tidligt som muligt, så det bliver nemmere at hjælpe dem med at blive på uddannelsen.

Eksempel #8: Studiesamtaler med grupper af studerende fra forskellige hold. Alle forbereder sig via et personligt skema. En underviser eller studievejleder fungerer som facilitator for samtalen som fx kan omhandle trivsel eller faglige styrker og svagheder.

Tema 7: Systematiske undersøgelser

På nogle af læreruddannelserne gennemføres systematiske frafalds- og dimittendundersøgelser. Undersøgelserne kan potentielt bidrage til at mindske frafald hvis de kan give uddannelsesstedet en mere detaljeret viden om de studerende og årsagerne til at de falder fra. På den baggrund kan uddannelse, undervisning og frafaldsindsatser i højere grad tilpasses det reelle problembillede. Systematiske evalueringer af undervisning og introduktionsforløb kan ligeledes bidrage til at mindske frafald hvis der gennemføres analyser og ændringer på baggrund heraf. Derudover kan det have en betydning for fastholdelsen at de studerende oplever at der lyttes til dem, og at deres forslag tages seriøst.

Eksempel #9: Årligt gennemføres et studiesurvey blandt de studerende hvor der spørges til forskellige forhold, herunder uddannelsens tilrettelæggelse. Med udgangspunkt i svar fra studiesurveyet gennemføres justering af uddannelsen.

2.2 Udbredelse og implementering af indsatser til at mindske frafald

På baggrund af telefoninterviewundersøgelsen er der udarbejdet et skema der viser udbredelse og implementering af de syv temaer på de 16 læreruddannelser. Læseren bør være opmærksom på at det er halvandet år siden undersøgelsen blev gennemført, og at billedet derfor kan være anderledes i dag.

Indsatser til at mindske frafald	Udbredelse og implementering
Tema 1: Rekruttering og introduktion	Alle læreruddannelserne gennemfører indsatser der kan relateres til rekruttering og introduktion. Især 10 af uddannelsesstederne har fokus på at gennemføre aktiviteter relateret til dette tema.
Tema 2: Klasserummet	Samtlige læreruddannelser har fokus på indsatser omhandlende klasserummet. Det drejer sig især om registrering af og opfølgning på fravær, etablering af studiegrupper samt brug af kontaktlærere/holdkoordinatorer.
Tema 3: Støtte til det faglige	Alle læreruddannelserne giver ekstra faglig støtte til de studerende, og ni af uddannelsesstederne har særligt fokus på dette område. Der gennemføres især indsatser relateret til skriftlighed, bachelorprojekter og eksaminer.
Tema 4: Praktik	Alle læreruddannelserne gennemfører indsatser der skal bidrage til at mindske frafald i forbindelse med praktik, og syv af uddannelsesstederne fokuserer især på dette tema. Der er praktikkoordinatorer på alle læreruddannelser, og mange studerende modtager besøg i forbindelse med praktikken.
Tema 5: Studiesocialt miljø	15 ud af 16 læreruddannelser har igangsat indsatser der kan relateres til det studiesociale miljø. Blandt de 15 er det varierende hvilke indsatser der anvendes. På den sidste læreruddannelse er der problemer med at få studerende til at engagere sig i det studiesociale miljø.
Tema 6: Fokus på den enkelte	Alle læreruddannelserne har fokus på den enkelte studerende og opfatter velfungerende studievejledning som afgørende. På 15 ud af 16 læreruddannelser gennemføres en form for studiesamtaler.
Tema 7: Systematiske undersøgelser	Syv ud af 16 læreruddannelser gennemfører systematiske undersøgelser. Der er især fokus på dimittendundersøgelser.

2.3 De væsentlige indsatser til at mindske frafald

I dette afsnit kobles informanternes egne hypoteser om og forklaringer på årsager til frafald med de indsatser som vurderes som væsentlige for at mindske frafald. I analysen er endvidere inddraget tendenser der går på tværs af læreruddannelserne.

På alle læreruddannelserne påpegede informanterne at man aldrig helt vil kunne undgå frafald, og at en del af frafaldet kan betragtes som hensigtsmæssigt frafald. Det skyldes især at nogle studerende vurderer at de ikke egner sig til at være lærere, eller at de havde helt andre forvent-

Undersøgelse af årsager til frafald på læreruddannelsen

ninger til studiet og derfor ikke ønsker at fortsætte. I forhold til denne type frafald betragtes det som vigtigt på et tidligt tidspunkt i uddannelsesforløbet at give de studerende et indblik i professionen så de relativt hurtigt kan få en afklaring. En del af denne type frafald sker i forbindelse med praktikforløb, og det er derfor vigtigt at gøre praktikken til en god oplevelse for de studerende. Derudover bør denne type frafald håndteres så det ikke opleves som et personligt nederlag for den studerende, og vedkommende hjælpes videre i uddannelsessystemet.

På flere læreruddannelser vurderes det at aktiviteter der fokuserer på den enkelte studerende, har en stærk effekt. Det gælder fx mentorordninger, studieudviklingssamtaler samt en åben og opsøgende studievejledning. For mange studerende er det vigtigt at der er nogen der lægger mærke til dem, og at de ikke bare er et nummer i rækken. Det vurderes derfor som vigtigt at gøre de tilbud der er på uddannelsesstedet, synlige og tilgængelige for de studerende. Derudover er det vigtigt at være opmærksom på studerende i udsatte situationer, og på hvad man kan gøre for at sikre deres fastholdelse. Hvis en studerende fx er dumpet til en eksamen, kan studievejledningen tage kontakt og lave en plan for hvordan den studerende skal læse op eller hjælpe med at vurdere om der bør laves en ny uddannelsesplan.

Næsten alle læreruddannelser fremhævede et godt studiesocialt miljø som en væsentlig faktor for fastholdelse. Det betragtes som afgørende at få de studerende til at indgå i studie- og praktikgrupper, da det giver mulighed for at håndtere faglige og personlige udfordringer i fællesskab. For nogle studerende er det givtigt hvis de har mulighed for at indgå i forskellige gruppekonstellationer. Samlet set vurderes det at have betydning for fastholdelsen at det opleves som fagligt og socialt forpligtende at gå på uddannelsen, og at de enkelte studerende oplever at der bliver lagt mærke til dem. Alle steder arbejdes der derfor aktivt på at få dette aspekt af uddannelsen til at fungere.

På mange læreruddannelser vurderes det at en væsentlig årsag til frafald er personlige problemer eller omstændigheder. Det kan være barsel, fysisk eller psykisk sygdom eller at kæresten flytter til en anden del af landet. På læreruddannelserne opleves det som svært at gøre noget ved denne type af frafald og igangsætte aktiviteter der har en effekt. I nogle tilfælde opdages personlige problemer i forbindelse med studieudviklingssamtaler, og i andre tilfælde er det den studerende selv der henvender sig. Nogle læreruddannelser tilbyder samtaler med psykologer, mens andre hjælper de studerende med at udforme en ny studieplan. Fælles er dog at de finder det svært at reducere denne form for frafald, og flere steder forholder man sig skeptisk til hvorvidt man overhovedet skal mindske denne type frafald, eller om det er bedre at de studerende tager en pause og fokuserer på at blive uddannelsesparate.

Et væsentligt element i at sikre at de studerende trives, er at finde en god balance mellem struktur og fleksibilitet i uddannelsen. På den ene side bør uddannelsen være velstruktureret, og der bør være klare rammer, krav og forventninger. Det skal være tydeligt for den studerende hvor vedkommende er i uddannelsesforløbet, og hvad målet er. På den anden side bør der være en fleksibilitet i uddannelsen der gør det muligt at tage hensyn til særlige behov hos den enkelte studerende. Ligeledes er det vigtigt at være lydhør over for de studerendes ideer og ændringsforslag, så de studerende oplever at have indflydelse på uddannelsen.

3 Metodebeskrivelse

Spørgeskemaundersøgelsen blandt frafaldne lærerstuderende

Spørgsmålene i skemaet er operationaliseret på baggrund af hypoteser om hvad der kan være årsager til at studerende falder fra på læreruddannelsen. Hypoteserne bygger bl.a. på resultater fra andre frafaldsundersøgelser. Skemaet er herefter blevet pilottestet af 5 personer i målgruppen. Testpersonerne blev bedt om at forholde sig til om spørgsmål, svarkategorier og begreber i skemaet var relevante, forståelige og dækkende. Testpersonernes kommentarer blev noteret systematisk. Efter pilottesten holdt projektgruppen et møde hvor resultaterne af pilottesten blev gennemgået og diskuteret. Ændringer i spørgeskemaet blev som hovedregel gennemført hvis flere pilottestere havde samme type kommentarer eller ændringsforslag til samme spørgsmål.

Undersøgelsens population er defineret som de personer der startede på læreruddannelsen i 2009, og som i løbet af uddannelsesforløbet har afbrudt uddannelsen. Vi ser ikke på meritlærerstuderende. CPR-numre på frafaldne studerende er indhentet ved UNI-C og herefter konverteret til adresseoplysninger ved CPR-kontoret. På dette niveau er der et mindre bortfald som skyldes den del af populationen der har tilmeldt sig forskerbeskyttelsen.

Frafaldet fra læreruddannelsen må forventes at kunne forekomme i løbet af alle uddannelsens fire studieår. Derfor gennemføres spørgeskemaundersøgelsen ad flere omgange således at den studerende inviteres til at deltage i undersøgelsen inden for en rimelig tidshorisont efter uddannelsesstopet. Undersøgelsen gennemføres således ad følgende 4 omgange:

- Jan.-feb. 2010
- August-sept. 2010
- August-sept. 2011
- Maj-juni 2012

Der er gennemført to runder i løbet af det første år, da det vurderes at studerende der falder fra tidligt, har haft mindst tilknytning til studiet og derfor har mindre incitament til at svare på undersøgelsen. Derfor er det særligt vigtigt at der for denne gruppe bliver fulgt hurtigt op.

For at højne svarprocenten i undersøgelsen har vi udsendt en postal rykker og efterfølgende fulgt op med en telefonisk rykker. Da målgruppen betragtes som særlig vanskelig at få til at deltage i en spørgeskemaundersøgelse, er respondenterne ved at deltage i undersøgelsen indgået i en lodtrækning om fem gavekort a 300 kr.

Denne delanalyse bygger udelukkende på data fra de to første omgange af spørgeskemaundersøgelsen. Det er på nuværende tidspunkt, med de data vi har til rådighed, ikke muligt at sige noget om den foreløbige svarprocent i undersøgelsen.

Telefoninterviewundersøgelsen blandt studieledere/ studievejledere

Telefoninterviewundersøgelsen tager udgangspunkt i en spørgeguide der er opbygget efter syv forskellige temaer der kan relateres til frafald. Temaerne blev defineret forud for undersøgelsen på baggrund af eksisterende undersøgelser og viden om området. De syv temaer er nævnt under delanalyse 2. Telefoninterviewene er gennemført som semistrukturerede interview. De enkelte interview har haft en varighed på mellem 30 og 60 minutter. Der er i alt gennemført telefoninterview med 16 ud af 17 mulige læreruddannelser. Interviewene er alle optaget, og der er på denne baggrund skrevet udførlige referater af de enkelte interview. Referater og lydfiler udgør datamaterialet til delanalyse 2.

Bilag

Dette bilag indeholder svarfordelinger for samtlige spørgsmål i spørgeskemaet til frafaldne lærerstuderende. Først præsenteres baggrundsspørgsmål og filterspørgsmål som almindelige frekvenstabeller. Herefter præsenteres de 55 årsagsspørgsmål fordelt på 13 stablede søjlediagrammer, hvilket svarer til spørgeskemaundersøgelsens 13 frafaldstemaer.

Baggrundsspørgsmål og filterspørgsmål

Er du i dag under uddannelse?

	Antal	Procent
Ja, indskrevet på en anden læreruddannelse	10	6
Ja, indskrevet på en anden uddannelse - men ikke en læreruddannelse	64	39
Nej	89	55
Total	163	100

Arbejder du i dag?

	Antal	Procent
I arbejde fuld tid (25 timer eller derover om ugen)	45	30
I arbejde deltid (under 25 timer om ugen)	40	26
Udenfor arbejdsmarkedet (fx ledig eller under reering)	33	22
Andet	34	22
Total	152	100
Ubesvaret/ikke relevant	11	
Total	163	

Stoppede du på læreruddannelsen fordi du startede på et job som lærer eller lærervikar på fuld tid?

	Antal	Procent
Ja	5	3
Nej	148	97
Total	153	100
Ubesvaret/ikke relevant	10	
Total	163	

Nåede du at være en del af et eller flere eksamensforløb og/eller eksamen før du stoppede?

(Med eksamensforløb mener vi også tiden op til eksamen, fx dannelse af eksamensgrupper)

	Antal	Procent
Ja	23	15
Nej	128	85
Total	151	100
Ubesvaret/ikke relevant	12	
Total	163	

Nåede du at være i et eller flere praktikophold før du stoppede på læreruddannelsen?

	Antal	Procent
Ja	88	58
Nej	63	42
Total	151	100
Ubesvaret/ikke relevant	12	
Total	163	

Hvordan var din familiemæssige situation da du stoppede på uddannelsen?

	Antal	Procent
Jeg var single	55	37
Jeg var i parforhold og boede sammen med min partner	73	49
Jeg var i parforhold, men boede ikke sammen med min partner	22	15
Total	150	100
Ubesvaret/ikke relevant	13	
Total	163	

Havde du hjemmeboende børn da du stoppede på uddannelsen?

	Antal	Procent
Ja	37	25
Nej	113	75
Total	150	100
Ubesvaret/ikke relevant	13	
Total	163	

Har du overvejet at vende tilbage til læreruddannelsen senere?

	Antal	Procent
Ja	32	21
Nej	89	59
Ved ikke	29	19
Total	150	100
Ubesvaret/ikke relevant	13	
Total	163	

Frafaldsårsager fordelt på temaer

Diagram 1: Hvilken betydning havde følgende udsagn om det faglige indhold i uddannelsen for din beslutning om at stoppe (n=145-150):

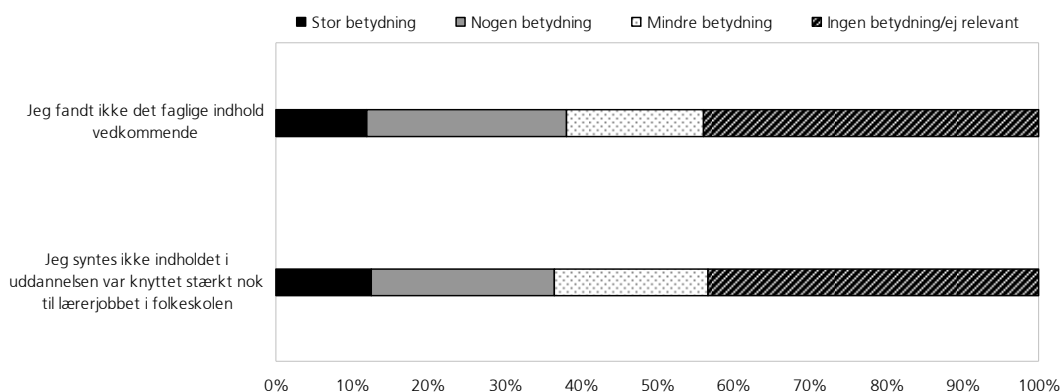

Diagram 2: Hvilken betydning havde følgende udsagn om arbejdsmængden og det faglige niveau på uddannelsen for din beslutning om at stoppe: (n=147-151):

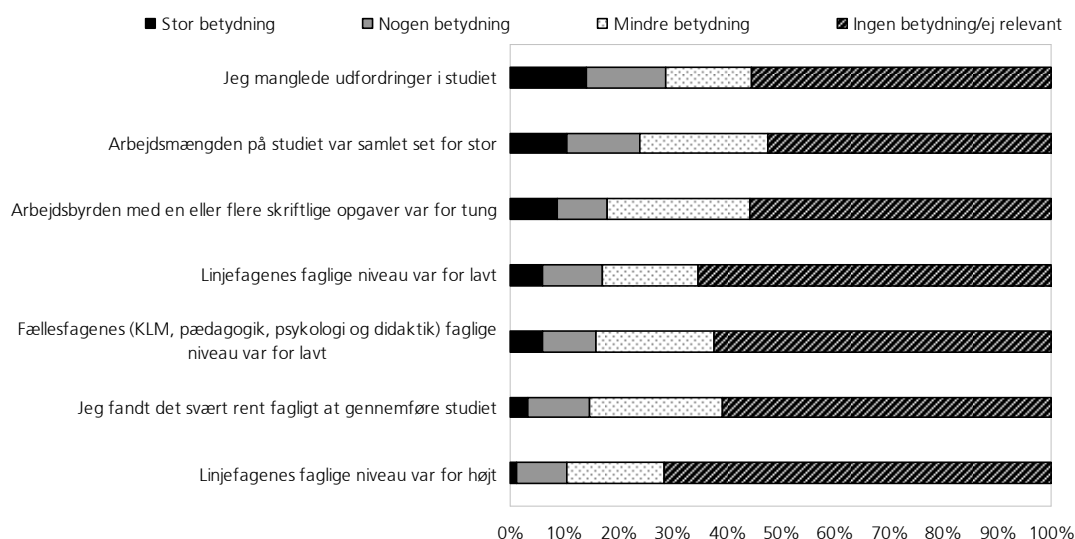

Diagram 3: Hvilken betydning havde følgende udsagn om undervisningsformen på uddannelsen for din beslutning om at stoppe (n=150):

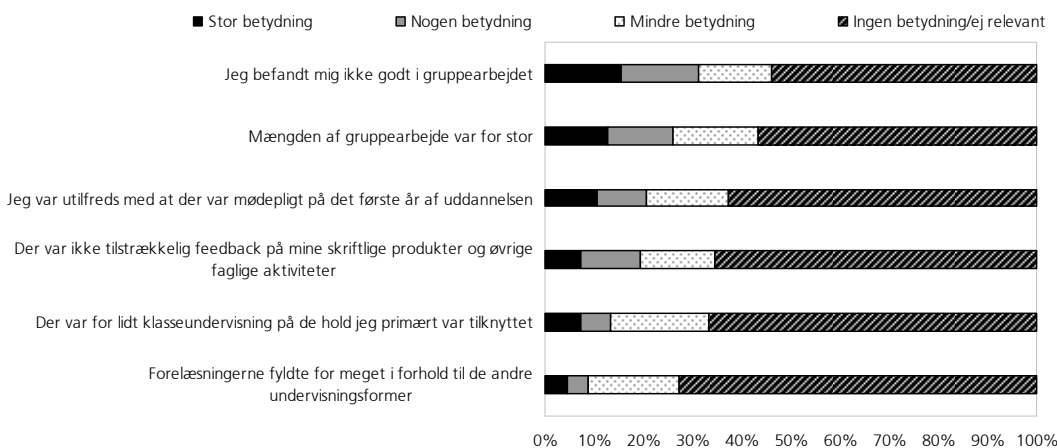

Diagram 4: Hvilken betydning havde følgende udsagn om underviserne på uddannelsen for din beslutning om at stoppe (n=149-150):

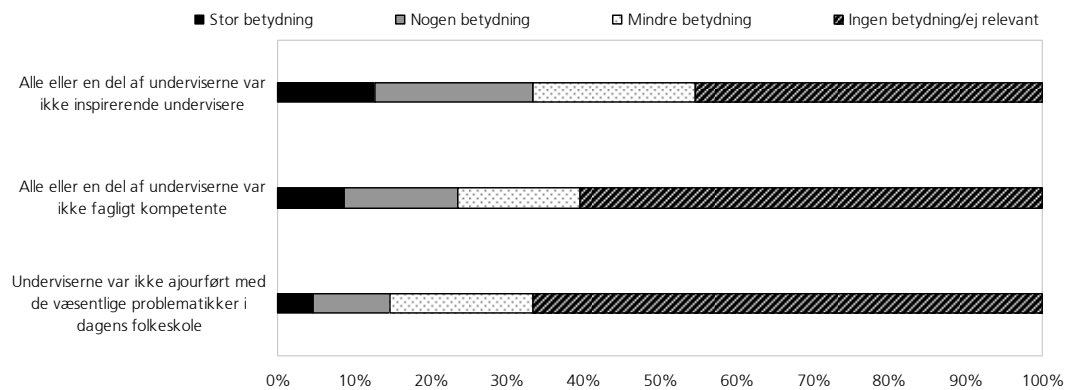

Diagram 5: Hvilken betydning havde følgende udsagn om eksamen samt forløbet op til eksamen for din beslutning om at stoppe på uddannelsen (n=22-23):

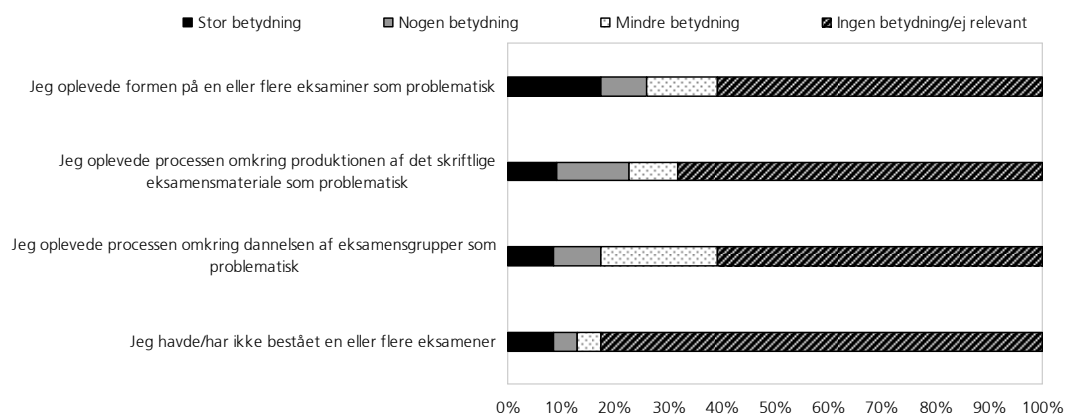

Diagram 6: Hvilken betydning havde følgende udsagn om praktikken på uddannelsen for din beslutning om at stoppe (n=86-88):

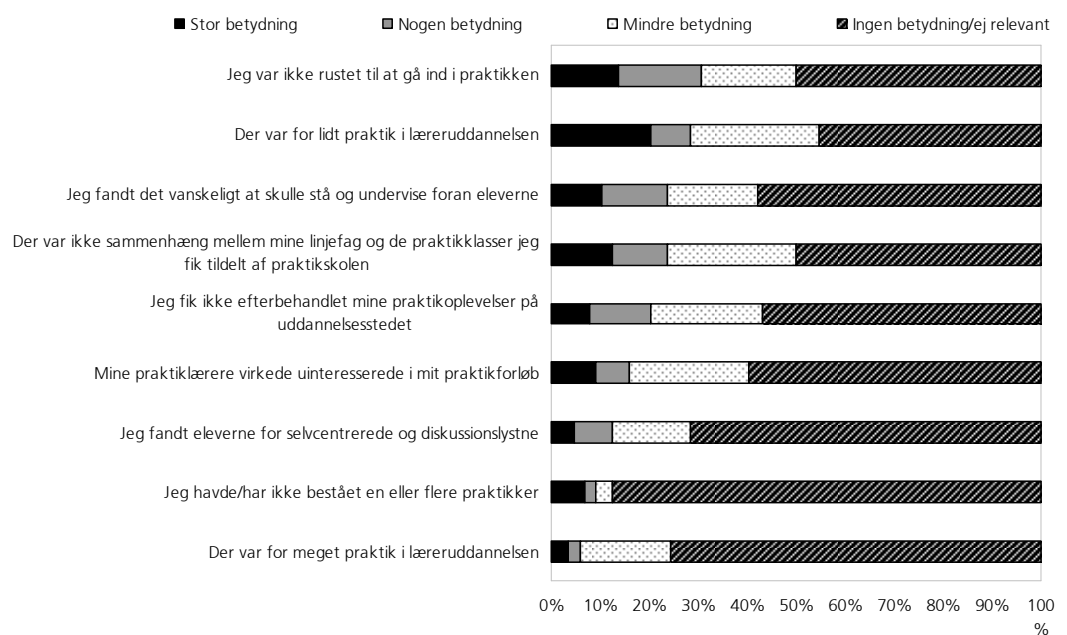

Diagram 7: Hvilken betydning havde følgende udsagn om det sociale miljø på uddannelsen for din beslutning om at stoppe (n=148-149):

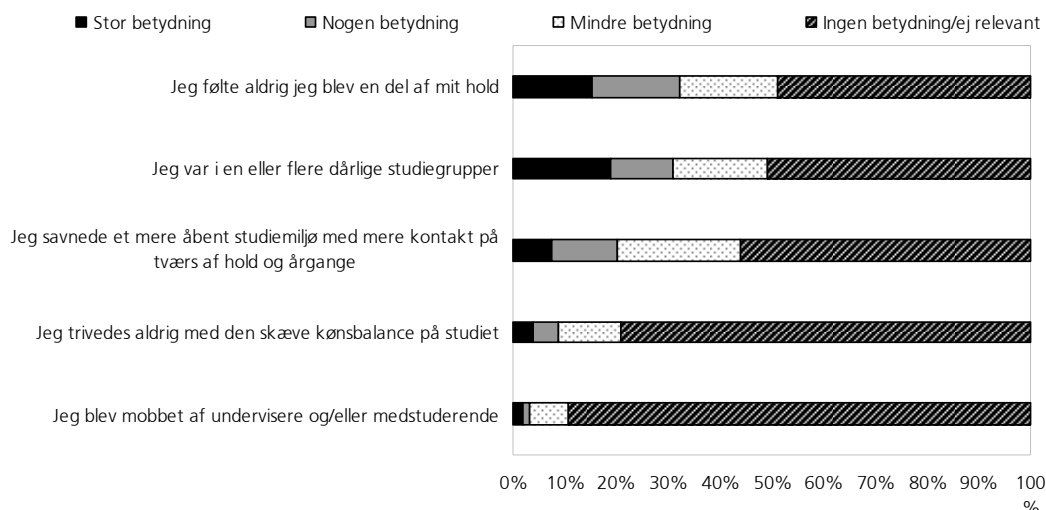

Diagram 8: Hvilken betydning havde følgende udsagn om lærerprofessionen for din beslutning om at stoppe (n=148-150):

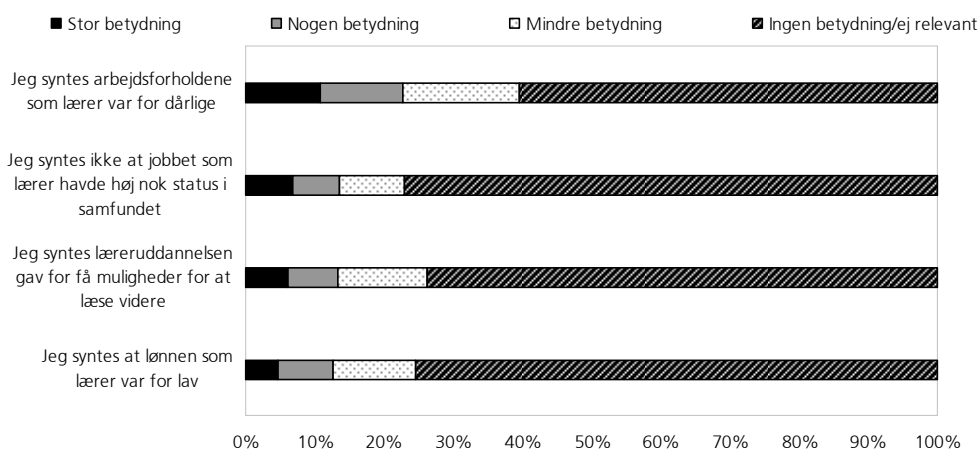

Diagram 9: Hvilken betydning havde følgende udsagn om din viden om uddannelsen, din oplevelse af introforløbet og studievejledningen for din beslutning om at stoppe (n=149-150):

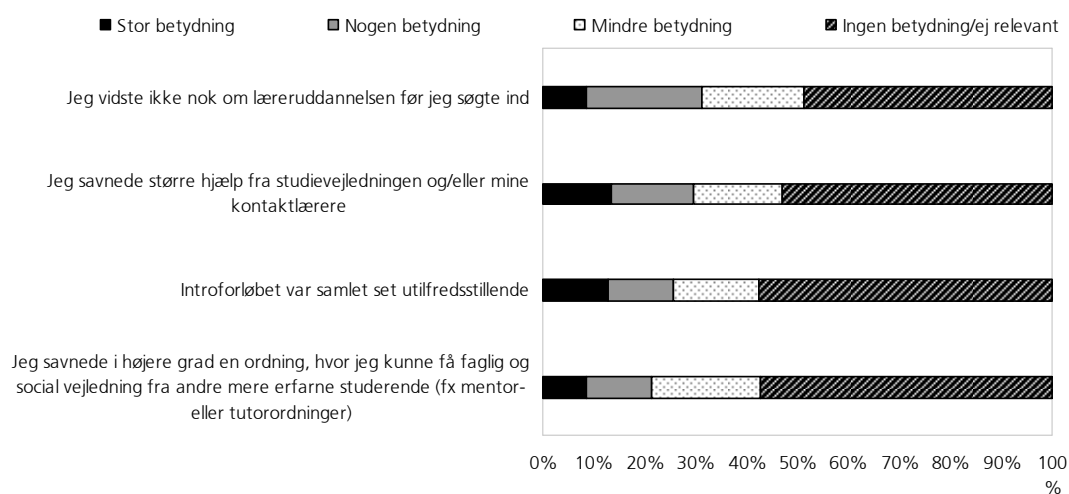

Diagram 10: Hvilken betydning havde følgende udsagn om din boligsituation for din beslutning om at stoppe (n=147-149):

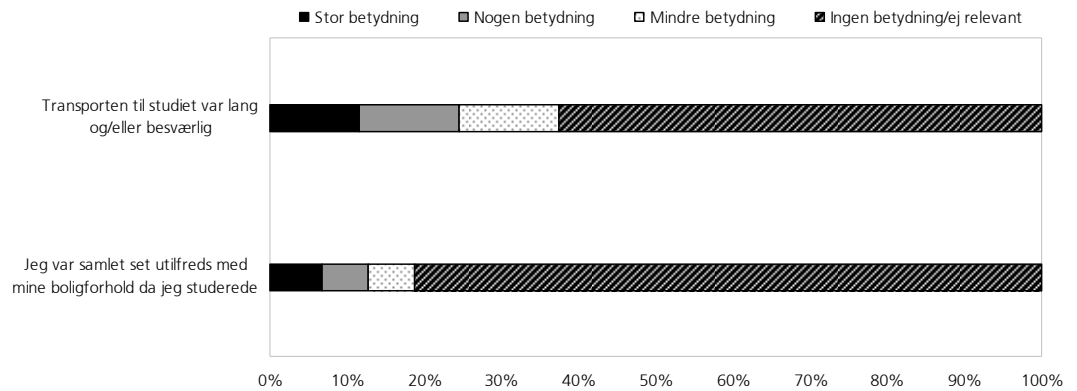

Diagram 11: Hvilken betydning havde følgende udsagn om din økonomiske situation for din beslutning om at stoppe (n=149-150):

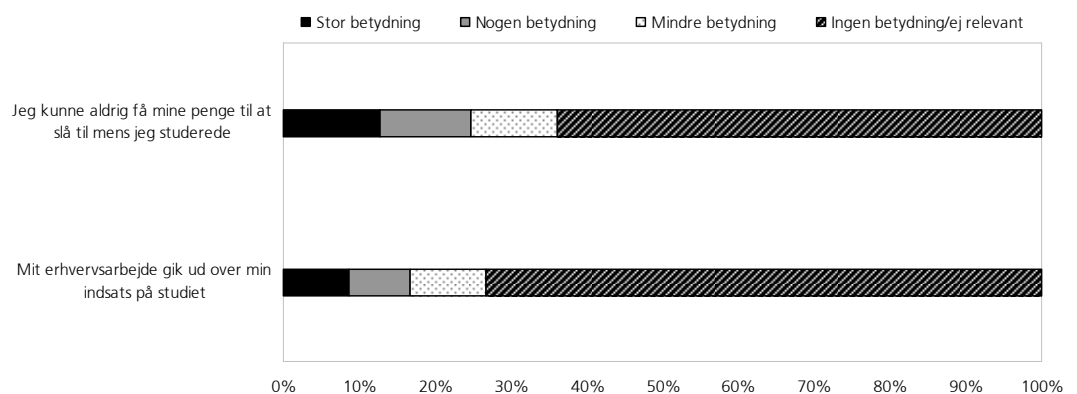

Diagram 12: Hvilken betydning havde følgende udsagn om dine personlige samt familiemæssige forhold for din beslutning om at stoppe på uddannelsen (n=146-148):

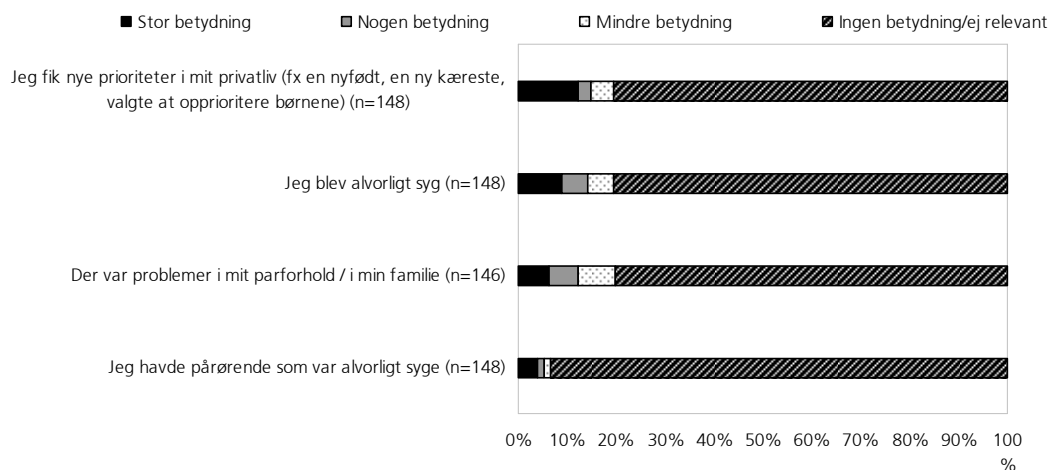

Diagram 13: Hvilken betydning havde følgende udsagn om din studieparathed på uddannelsen for din beslutning om at stoppe (n=148-150):

